

la millor traducció autòctona de la Bruges morta de Rodenbach. L'any 1906, Josep Carner va donar cos literari al mite en un escrit a *La Veu de Catalunya*, on parlava de Girona amb tots els elements característics de Bruges, incloses les "obscures beguines" que en aquella època omplien els convents típics de la ciutat flamenca. La imatge fou alimentada també per Monsalvatje i Pla, però aquesta semblança, fruit d'una època i d'una moda, no va tenir continuïtat.

Menys fortuna ha tingut encara la comparació amb TOLEDO. L'any 1933, *El Día Gráfico* va publicar un suplement extraordinari dedicat a *Gerona, la Toledo catalana*. Antonio Torramadé repreneia les antigues semblances n'hi afegia de noves, d'àmbit peninsular: "Gerona es como Toledo, como SEGOVIA, EL ESCORIAL, GRANADA o SANTIAGO DE COMPOSTELA..." En aquest cas les semblances no venien dels rius, sinó de les pedres històriques i, pel que fa a Toledo, dels carrerons del Call. Però el moment històric no era gaire propici a aquesta mena d'elogis, i el *Diari de Girona*, a l'extraordinari de Fires de l'any 1934, escrivia textualment: "A nosaltres, el que diguin de Girona que és la Toledo catalana ni ens escalfa ni ens refreda".

L'any 1952, en un article als *Annals* de l'IEG, Tomàs Carreras i Artau encara repreneia la comparança amb Toledo lligant-la amb la de Bruges i amb una de nova i inesperada: "Gerona, como Toledo, como COIMBRA, como Brujas...". L'any 1968, en el seu pregó de la Setmana Santa, Andreu Brugués feia un últim intent d'establir la comparança de Girona amb Toledo que, segons deia, és "una aseveración formulada por geografias y enciclopedias", i insistia: "En ninguna ciudad me sentí tan en Gerona como en la ciudad imperial".

Justament la Setmana Santa dóna ales a un altre joc interpretatiu: Girona s'assembla a JERUSALEM. Ho afirma Camil Geis l'any 1952, i hi tornen, amb frases més tòpiques que versemblants, els pregoners Adolfo Muñoz Alonso l'any 1965 i Luis Coronel de Palma l'any 1966.

Les sorpreses no s'acaben aquí. Pels anys quaranta, Ernesto Giménez Caballero escriu que "Gerona es la PAMPLONA de Cataluña". L'any 1955, a la revista *Ateneo*, Francisco Salvà Miquel diu que Girona és "una ciudad de piedra, como SEGOVIA, ÁVILA, ASÍS o PERUSA. Gerona me recuerda de una manera particular esta última ciudad". L'any 1966, a *Consideración de Cataluña*, Julián Marías confessa que si un helicòpter l'hagués dipositat per sorpresa al barri vell de Girona no li hauria semblat que es trobava a terres catalanes, sinó "acaso en CÁCERES, quizá en CUENCA, posiblemente en ORENSE; cualquiera de estas tres ciudades se parece a Gerona..."

L'any 1978, en uns articles publicats a *Presència*, Lluís Bosch Martí diu que Girona "és en bona part una AVINYÓ avortada". L'any 1983, en un article a *Punt Diari*, Joan Carreres i Péra parla de SIENA com de "la Girona toscana". Jo mateix he comparat més d'un cop Girona amb AMSTERDAM i amb LUCERNA. I així podríem anar jugant, sens dubte, a descobrir amb sorpresa noves pistes per aquest joc de detectius.

Amb Carles Rahola a la muralla

Em veuria amb cor de confegir tota una Guia de Girona sense haver d'escriure ni una sola ratlla: només ordenant i ajuntant oportunament trossos de textos d'escriptors contemporanis. Entre tots —els més clàssics i els més moderns— dibuixarien sencera la ciutat i no quedaria ni un racó interessant sense la citació corresponent. El conjunt tindria molta més força que una guia fotogràfica, perquè els retrats dels narradors i dels poetes revelen els infinits matisos de cada monument i de cada indret.

L'any 1933, "El Día Gráfico" va posar en circulació la comparança de Girona amb Toledo.

Fins i tot per als punts incorporats fa poc als itineraris urbans trobaríem, sens dubte, els textos adequats. El nou Passeig de la Muralla, tot just obert al públic, podria ser il·lustrat amb una visió de la ciutat escrita fa tres quarts de segle per Carles Rahola. A *El Llibre d'August d'Alzina*, publicat l'any 1910, hi ha un capítol titulat *Diàleg d'un matí de primavera* en el qual s'explica la llarga caminada de Cèsar i Magdalena pels carrers empedrats del barri vell. El seu recorregut culmina al turó de les Pedreres, i Rahola clou el capítol amb la descripció del panorama que contemplen des del cim:

“A baix s'estenia la ciutat: torres gòtiques, cloquers d'esglésies modernes sense estil, edificis conventuals d'una arquitectura horrible, casernes emmurallades i dues o tres xemeneies esveltes. Més enllà era la plana esquisidament conreada, travessada per les ratlles blanques i rectes de les carreteres, i al darrer límit l'ondulació augusta de les muntanyes sobre la claror blava del cel límpid, sereníssim, sense la màcula d'un núvol. La calma era infinita. De tant en tant, un tren xiulava agitant triomfalment la crinera blanca, i creuava la plana amb la beata lentitud que encomanava el repòs de les coses”.

Llegir ara aquest text des de l'ampit de la muralla és com contemplar Girona en companyia de Rahola, guia il·lustre i subtil de la ciutat. Tot i la degradació derivada del creixement, els elements bàsics de la seva descripció perduren. Només trobarem a faltar el xiulet i la crinera blanca del tren, però veurem passar enmig de les cases ocrees els vagons acolorits dels moderns combois, com si subratlessin de vermell o de blau el cartipàs del panorama urbà.

“A baix s'estenia la ciutat”, diu Carles Rahola. Caricatura de l'autor apareguda a “Clar i Net”.

Entre el molí i el balcó

Recuperacions a la riba esquerra de l'Onyar, últim reducte de la Girona antiga i porta de la ciutat moderna. Mentre l'Ajuntament renova la històrica central elèctrica, dos establiments privats reprenen noms amb tradició i expliquen d'una manera plàstica una lliçó d'història de la indústria i el comerç. A la botiga *El Molí*, instal·lada sobre una antiga fàbrica de xocolata, hom pot admirar encara la roda ja immòbil del molí primitiu i pot veure saltar a frec de la mà l'aigua inesgotable de la sèquia que s'esmuny cap a l'Onyar proper. Uns metres més enllà, el restaurant *El Balcó*, instal·lat en una antiga fleca, refà amb precisió el món dels artesans i la seva estructura arquitectònica posada íntegrament al servei del treball. Al soterrani, el taller o l'obrador. A peu pla, la botiga amb el taulell. A l'entresolat, l'habitatge amb un balcó que donava directament a la feina: a l'aprenent que treballava mentre l'amo menjava i al client que anava de compres a l'hora de dinar o de sopar. I encara, entre la botiga i l'obrador, una porta que s'obria a l'hort immediat i connectava així amb la feina complementària.

Aquestes imatges recobrades ens restitueixen un passat actiu. Fa més de dos-cents anys, en passar per Girona mentre feia el trajecte del seu *Nou viatge a Espanya*, Jean François Peyrou va deixar escrit que la ciutat era